

moment. Per fi, hi trobem així mateix una citació nominal i un elogi de Ramon Llull com a capdavanter de la reforma espiritual.

Resultava estrany que els nostres dos grans rodamons del segle XIII i primeria del XIV, que actuaren paral·lelament i arborats per tants ideals comuns, s'haguessin ignorat l'un a l'altre, com si haguessin viscut en mons diferents. Ara sabem que no fou així; i aquest testimoni preciós d'Arnau sobre el seu gran contemporani ve a projectar un raig de llum vivíssima sobre el panorama conjunt de l'època.

III-V. — A guisa de noticiari, donem compte als lectors dels *ER* que el mateix P. Batllori, havent reeixit, després de molts esforços, a obtenir una col·lecció sencera de fotocòpies del còdex bizantí de Leningrad — únic conegut que conté vuit obres espirituals d'Arnau de Vilanova en llengua grega —, ha volgut oferir un primer tast del seu interessant contingut. Ha escollit, amb aquesta intenció, un fragment d'un escrit arnaldista, desconegut en tota altra llengua, en el qual és narrada la visió d'una abadessa. Precedeix el text una notícia dels treballs en curs per a l'edició crítica de les *Obres espirituals* d'Arnau de Vilanova.

A la revista «Sefarad», òrgan dels hebraïstes espanyols, el Prof. Millàs i Vallierosa ha publicat una aguda *Nota bibliogràfica* on passa balanç a una sèrie d'estudis diversos apareguts des de l'any 1939, que ajuden a precisar quines foren les relacions d'Arnau de Vilanova amb la cultura jueva del seu temps.

Amb considerable retard, que la guerra civil espanyola i la mundial subsequent excusen en part, donem compte de l'aparició d'un interessantíssim recull d'estudis sobre història de la medicina originals de Paul Dieppen, el conegut arnaldista. El recull li fou ofrenat el 24 de novembre de 1938, pels seus deixebles, en ocasió d'arribar als seixanta anys, i conté al final una llista de les seves publicacions fins a la data. Són reproduïts en el volum, entre molts d'altres, els cinc articles que, sota el títol genèric de *Studien zu Arnald von Villanova*, aparegueren a l'«Archiv für Geschichte der Medizin», de Sudhoff, els anys 1910 i 1911, i versaren sobre aspectes de la biografia i de la bibliografia d'Arnau, i sobre la seva doctrina mèdica i científica; i, així mateix, l'article *Die Weltanschauung Arnalds von Villanova und seine Medizin*, publicat l'any 1937 a la revista internacional «Scientia» (núm. 61, vol. 31, pàgs. 38-47). Pràcticament, aquests estudis resultaven avui introbables, i ens plau per això de divulgar la notícia de llur reedició.

Joaquim CARRERAS i ARTAU

I. S. RÉVAH: *Une source de la spiritualité péninsulaire au XVIe siècle: la «Théologie Naturelle» de Raymond Sebond*. Lisboa, Acadèmia das Ciéncias, 1953. 62 pàgs. («Biblioteca de Altos Estudos».)

Aquest estudi, donat en forma de conferència a Lisboa el primer de juny de 1953, enceta un tema particularment interessant, que és la influència de la *Teologia Natural* de Ramon de Sebon, o Sibiuda, damunt l'espiritualitat hispànica de la primera meitat del segle XVI. L'obra d'aquest mestre de l'Estudi de Tolosa — que hom suposa català, fonamentant-se en el testimoni de Tri-themi — fou compendiada el 1499 pel cartoixà Pierre Dorland, amb el títol de

Viola animae. En aquesta forma es difongué per Espanya, segons demostra Révah, ja a partir del 1500, any en què la *Viola* fou publicada a Toledo, sota el patrocini del cardenal Cisneros. El bisbe Fr. Juan de Cazalla, franciscà del cercle de Cisneros, que era capellà seu el 1509, la plagia i sovint la traduí en el seu tractat *Libro llamado Lumbre del alma*, avui obra raríssima, que fou impresa per primera vegada a Valladolid el 1528, i dues altres vegades a Sevilla dins el mateix any i el 1542. Cazalla deia al pròleg de la *Lumbre del alma* que aquesta obra era treta dels sants doctors. «De fet», diu Révah, «aquests 'sants doctors' es redueixen a Ramon Sibiuda, abreujat per Pierre Dorland. La quasi totalitat de la *Lumbre del alma* és una adaptació fidel d'una vintena de capítols de la *Viola animae*».

L'obra de Sibiuda influí damunt la *Ropicanefma* de l'erasmista i historiador portuguès João de Barros, impresa a Lisboa el 1532, i damunt el *Diálogo espiritual* de Jorge de Montemayor, encara inèdit, probablement anterior al 1546. El 1549 la *Viola animae* fou publicada en espanyol, a Valladolid, amb el títol de *Violeta del ánima*, traduïda, segons l'acròstic d'un epigrama liminar, per un *Gratianus secretarius regius*, que Bataillon identificà amb el secretari Diego Gracián de Alderete, erasmista. Aquesta obra fou prohibida en l'índex de l'inquisidor Valdés, del 1559. Malgrat aquesta prohibició, però, l'obra de Sibiuda, directament o indirecta, continuà exercint influència damunt alguns escriptors, religiosos remarcables. En les *Meditaciones devotísimas del Amor de Dios* del franciscà Fr. Diego de Estella, del 1576, obra que fou recomanada per sant Francesc de Sales i modernament molt elogiada per Menéndez Pelayo i d'altres, han estat copiades, introduint-hi només lleugeres modificacions estilístiques, unes quaranta pàgines de la *Lumbre del alma*, o sigui de la *Viola animae*. Com diu Révah, els innombrables lectors antics i moderns de les *Meditaciones* de Diego d'Estella amb prou feines han pensat que, llegint-ne certes pàgines, llegien simplement Ramon Sibiuda, abreujat per P. Dorland i traduït o adaptat per Cazalla. Alguns grans elogis que, per exemple, E. A. Peers dedicà a la prosa de Fr. Diego, haurien d'ésser posats, doncs, a compte de Sibiuda i del seu adaptador Cazalla.

Finalment Révah precisa quelcom més el deute de Fr. Juan de los Angeles a la *Teologia natural* de Sibiuda, deute que ja havia estat remarcat per Menéndez Pelayo i Domínguez Berruete.

La descoberta d'aquests manlleus quasi literals a la *Viola animae*, a través de l'obra de Juan de Cazalla, i d'altres influències de Sibiuda assenyalades per Révah, dona al seu opuscle un interès remarcable. De moment aquests fets obliguen a rectificar l'opinió dels germans Carreras i Artau, que «Sibiuda, tot i essent el filòsof espanyol més important del segle xv, no fou a Espanya llegit ni assaborit com a França, ni estudiat amb docta persistència com a Alemanya». Basats en aquesta creença, els il·lustres filòsofs esmentats opinaren que en cap moviment doctrinal espanyol profund no hi hagué aportació sibiudiana. «D'ara endavant», diu Révah, «hom pot afirmar, sense por, que Ramon Sibiuda ha estat no solament 'llegit i assaborit' a l'Espanya del segle xvi, sinó també bastant abundantment copiat». D'altra banda, aquesta influència sibiudiana s'exercí en un moment d'especial interès, car Juan de Cazalla estigué fortament lligat amb l'illuminisme castellà, tingué estreta connexió amb la reforma religiosa de Cisneros i fou simpatitzant d'Erasme, la qual cosa li ocasionà un procés. Aquest moviment espiritual castellà era així mateix contemporani — i no l'ignorava — de l'evangelisme francès, que tingué per

principals figures Lefèvre d'Étaples, les obres del qual foren conegudes per Juan de Cazalla i Charles de Bovelles, que l'esmentat Cazalla conegué personalment. I pel nostre compte recordarem també el lligam que aquests corrents religiosos tenien amb el lullisme. Hem de felicitar-nos, doncs, que l'estudi dut a terme per Révah dels raríssims exemplars de la *Lumbre del alma* i de la *Violeta del ánima*, fa anys descoberts per Bataillon a la Biblioteca Nacional de Lisboa, hagi permès d'arribar a aquests importants resultats.

En els apèndixs de l'opuscle de Révah ha estat publicat el *Brevézito modo para venir en alguna manera en conocimiento de Dios*, de Juan de Cazalla, i han estat confrontats a doble columna els dos prefacs de la *Violeta del ánima* i de la *Viola animae*, respectivament, i uns fragments de les *Meditaciones devotísimas* de Diego d'Estella i de la *Lumbre del alma* de Juan de Cazalla.

Pere BOHIGAS

RAFAEL TASIS : *La novella catalana*. [Barcelona], Sagitari, 1954. 112 pàgs. («Col·lecció Assaig», I.)

Resum informatiu sobre la prosa narrativa moderna de les terres catalanes, redactat sense aparat erudit, però partint sempre de dades precises i exactes. Entre la publicació de *L'orfeneta de Menàrguens o Catalunya agonitzant*, d'Antoni de Bofarull, l'any 1862, i la catàstrofe del 1936, posseïm una sèrie d'autors i d'obres que Rafael Tasis articula en aquest llibret en set breus capítols: 1) *Un fruit tardà i negligit* (la novella apareix posteriorment, en la florida renaixentista, a la poesia i al teatre); 2) *Romanticisme i Arqueologia* (record de la nostra novellística medieval; caracterització de la novella històrica vuitcentista a la manera de Walter Scott, posada de moda per A. de Bofarull); 3) *Narcís Oller, o la novella burgesa* (anàlisi ràpida de les obres d'Oller, «el veritable fundador de la novella catalana moderna»; records de G. Vidal i Valenciano, J. Pin i Soler, D. Monserdà, M. Genís i Aguilar, E. de Fuentes); 4) *Emili Vilanova, o la novella popular* (amb J. Pons i Massaveu i S. Rusiñol); 5) *La novella de muntanya* (C. Bosch de la Trinxeria, M. Vayreda, Víctor Català, R. Caselles, J. Ruyra, P. Bertrana, J. Pous i Pagès, J. Puig i Ferrer, etc.); 6) *La novella de ciutat* (E. d'Ors, C. Soldevila, P. Coromines, A. Maseres, J. Folch i Torres, J. Santamaria, J. M. de Sagarra, J. Lleó, etc.); 7) *Els joves* (C. A. Jordana, M. Llor, J. Millàs-Raurell, F. Trabal, M. T. Vernet, D. Guansé, M. Rodoreda, X. Benguerel, S. Juan i Arbó, P. Calders, etc.), i, al costat d'ells, algun nom de la generació que comença la seva obra després de la guerra civil).

Tasis, que s'havia donat ja a conèixer com a divulgador històrico-literari amb *La literatura catalana moderna*¹ i que havia assajat els seus dots crítics amb *Una visió de conjunt de la novella catalana*,² ultra abundants articles dispersos, no es limita, en aquestes pàgines, a dreçar llistes d'autors i d'obres; dins l'espai reduït de què disposa procura de judicar — i ho fa sovint amb mots encertats — les novel·les que esmenta, i valora justament els qui les escrivien.

1. Que inaugurava la col·lecció «Aspectes de l'Activitat Catalana» (Barcelona 1937).
2. Dins les «Publicacions de La Revista», vol. 136 (Barcelona 1935).